

ՊՏՂԱԿԵՐ ՈՒ ԿՐԾՈՂ ԿԵՆԴԱՆԻՔ ԱԽՍՏՐԱԼԻՈՅ

Բնապատումը սովորական կարգէն գործ առանձին դաս մը կենդանեաց կ'որոշեն ու կ'անուանեն պարկաշուրք, զանազանեւոյ միւս կաթնտու կենդանեաց դասէն: Ասոնք կը տարբերին բո-

լոր ուրիշ չորքոտանիներէն իրենց գործարանաց կազմութեամբ. որք թէպէտ ընդհանուր անուամբ պարկաշուրք կը կոչուին, բայց կը գտնուի մէջերնին առանց պարկի ալ, և այնպիսի տեսակ-

ներ՝ որ անխտիր ամեն բան կ'ուտեն: Ոմանք ճճակեր ու մսակեր են, այլք խոտակեր ու պտղակեր և կէսք ամենակեր: Անոր համար կը տեսնանք

խւրաբանչիւրին վրայ ատամանց ու մարսողական գործարանաց կազմութեան համապատասխան տարբերութիւններ, և հետեաբար նմանութիւն-

ներ սովորական կաթնտու կենդանեաց հետ, ինչպէս մսակերաց ու ճճակերաց, կրծողաց ու ատամնաւորաց հետ, որպէս նշանակէ իմաստութեամբ փիւզիէ, որուն կարծիքն-

րը հաստատուեցան բազում քննութեամբ:

Պարկաշուր կենդանեաց ցեղն աշխարհիս մէջ երկու կողմ միայն կը գտնուի, յԱմերիկա և յԱւստրալիա,

Պրնպ Գ.

ինչպէս նաև Հնդկաց արշիպեղագոսին մէկ քանի կղզեաց մէջ՝ Եւրոպացոց՝ նախ ամերիկեան տեսակը ծանօթացաւ, զոր 'ի քննութիւն առաւ մասնաւորապէս Լիննէս բնապատումը։ Իսկ Աւստրալիոյ տեսակը՝ որ շատ ցեղ կը բաժնուի՝ առաջին անգամ՝ Եւրոպա բերողն Քուր նաւապետն եղաւ։ Բայց մեր հօս ներկայացուցածները միայն պտղակեր ու կրծող ըսուած տեսակներն են։

Պտղակերք առանց պարկի են ու ծամելաց ատամնակներն տափարակ կ'ըլլայ, և առջևի ոտքերնուն երկրորդ մատը բութ մատին նման եղնգով դինեալ։ Պտղակերք մինչև երբեմն չորս ոտք երկայնութիւն կ'ունենան և սաստիկ ուտող են պտղոց։ անոր համար տեղացիք ծառերն ասոնց ըրած աւերածէն պահելու համար՝ կը ստիպուին երբեմն նուրբ ու մանր թելերով չըջապատել։

Կրծողք նոյնպէս առանց պարկի են, և կը տարբերին մէկալ ցեղերէն իրենց ատամամբը, որ համեմատ են ուտելու կերպերնուն։ չունին աղորիք կամ հատիչ ատամն, անոր համար ծամելեաց վրայ այդ մասը դատարկ է։ Այսպիսի գործարանաց կազմութեամբ՝ կրծողք հարկաւորապէս խոտակեր պիտի ըլլային։ Թէ և ոմանց կերածը պտուղ, խոտ, կեղև կամ արմատ է, բայց ոմանք ալ անխտիր ամեն բան կ'ուտեն։

Ամենքն ալ գրեթէ փոքրամարմին են, և ընդհանրապէս ետևի թալթերնին առջևինէն շատ աւելի երկայն, առնակ որ կ'ոստոստեն աւելի քան թէ կը քալեն։ Խմացականութեան մասին՝ կրծողք ուրիշ չորքոտանիներէն աւելի զուրկ են բնութեան այս գեղեցիկ տուրքէն։ սակայն բնազդական մղիչ կարողութիւններն շատ աւելի զօրաւոր ու զարմանալի է քան ուրիշ կենդանեացը, որոց վրայ զգալի կերպով տկար է այդ կարողութիւնը։

ՄՐՈՒԹԻՒՆ ՄՍՐԴԿԱՅՈՒՆ ՅԵՂԻ

Մարդկային ցեղին մէկ նախաօրէ յառաջ գաղուն ապացուցութիւնը, կարեւոր կէտ մ'ենդած է հիմակուան ժամանակս, ոչ միայն բարոյակօս իմաստասիրաց՝ որ կը սահմանեն մարդկանց իրարու հետ ունեցած յարաբերութիւնները, իրաւունքներն ու պարտքերը, այլ և հետախոյզ բնախօսաց, իրենց աւանդելի գիտութեանը հաստատութիւն ու ստուգութիւն տալու համար։ Դարուս որդւոց լեզուն գրեթէ ուրիշ բան չխօսիր եթէ ոչ ազատութիւն, հաւատարմութիւն ու երապրակցութիւն։ Բայց ո՞վ չգիտեր որ եթէ խախտելու ըլլայ հասարակաց միոյ նախաօրէութեան հիմը, անգոր ու անօգուտ կ'ըլլան այդ ամեն բառերը։ Ինչպէս կրնան իւրաքանչիւր նշանադր ու ժողովուրդք գիրար եղբարք անուանել, թէ որ չունենան ամենքն ալ հաւասար արտօնութիւն, մի և նոյն փափաքներն ու յօժարութիւնները։ Ըսածնուս ճշմարտութեանը օրինակ ըլլան անբան անասունքը, որոնք բարոյական արենակցութեան պակասութեան պատճառաւ, իրարմէ օտար կ'ապրին, և շատ անգամ իրարու անհայտ ու անողոք թըշնամի։ Այլ հիշ և ոչ ոչխարը կրնան ընտանենալ գայլոյ ու առիւծու հետ։ այլ իւրաքանչիւրն իրեն առանձին բնակարան ունի, թողորովին տարբեր մարմին ու ընկերութիւն կազմելով։ Դոյն բանը կը պատահէր անշուշտ մարդկան զանազան ցեղից ու դասուց ալ, եթէ հասարակաց միութեան կապը չստիպուէր զանոնք իրարու հետ, ու նոյնասերմն սրբազան մերձաւորութեան բնազդովմը չաղդեր անոնց 'ի ծածուկ՝ թէ ամենքն ալ կուշկանալ են միակ ընտանիք մը կազմելու, ապրելով միասիրտ ու միահաւան։ Եւ այնչափ ճըշմարիտ է այս սկզբունքը, որ քանիցս անգամ մոռցուեցաւ կամ արհամարհուեցաւ յրեկերութենէ, այնչափ անգամ աղետալի ու ցաւալի վիճակաց մէջ ընկաւ։

Կայ նոյնրական գիւրջ մը, որուն առաջին գլուխը մարդկային ցեղի միութիւնը կը քարոզէ, որուն վրայ հիմնեալ է աստուածային ու քրիստոնաւանդ կրօնքն ու դարու քաղաքականութիւնը, կ'ուզենք ըսել Աստուածաշունչ գիրքը։ Բայց որովհետև այս ճշմարտութիւնը նշանակուած է հօն իբրև հաւատոյ վարդապետութիւն, և մարդկային միտքը՝ մանաւանդ մեր ժամա-